

Kahore i kotahi te Hawaiki. Ko Te Mete te pakeha i tae ki nga moutere ki te rapu i te tuturutanga o te Hawaiki o te Maori a kitea ana e ia ko Raiatea ara ko Rangiatea ko tetahi ingoa ko Havai'i ara ko Hawaiki he moutere kei Tahiti (Tawhiti). Ko nga Maori o Raiatea he Maori penei ano me taua, ko a ratou korero ko a taua ano. Kei te mohio ratou ki nga waka i rere mai ai o taua tupuna ara a Tainui, a Te Arawa, a Takitimu, a Matātua, a Tokomaru ki Rarotonga, a kei te mohiotia enei waka e nga Maori o Rarotonga ko Aotea i māro tonu mai i Raiatea ki Aotearoa kaore i u ki Rarotonga na konei kaore tenei waka i te mohiotia e o taua whanaunga i Rarotonga. I te huringa o Te Rauparaha ki te whakaponono ka hanga e ia tona whare-karakia ki Otaki ka huaina hoki e ia ko Rangiatea, he wahi tapu kei Hawaiki. Na konei ka marama rawa ko Raiatea te Hawaiki o te Maori. E ono nga marama i haere ai a Te Mete i era moutere i rapu ai i te tuturutanga o Hawaiki a kitea ana e ia. E hia ra o te momona marama i rapu ai i ta ratou na Hawaiki?

Kua ki ake au kahore i kotahi te Hawaiki. He maha nga moutere o te moana kei te nohoia e te Maori ara e nga iwi e kiia nei e te pakeha he Polynesian—ko Hamoa, ko Tahiti, ko Tonga, Rarotonga, ko Paumotu, ko Nukuhiwa, ko Te Pito-te-Henua (Easter Island), ko Aotearoa, ko Te Waipounamu me etahi atu moutere ririki. No te Maori katoa enei motu, a kotahi ano te reo. Na, ko te ki a nga iwi katoa o enei motu ko Hawaiki to ratou matapuna kei te Ra-to. Kua kitea ko Hawa ara ko Java tetahi o nga Hawaiki. I noho nga tipuna o te Maori ki Java a i heke mai i reira ka noho ki Whiti, i Whiti ka horapa ki nga wahi katoa o te Moana-nui-a-Kiwa. Kua rapua ano e te pakeha a kua kitea i heke mai te Maori i Inia ka noho ki Hawa. He iwi kei Inia e kiia ana he Maoli, he Mauri. Engari kua tino tuturu te whakaaro o nga pakeha matau ko te matapuna o te Maori kei Uropi ara kei Caucasus; ko te take mai o te pakeha o te Maori kotahi ano he Aryan. No nga tau maha i heke ai te Maori ka pa ki nga Hainamana ki nga mangumangu i to ratou huarahi na konei i Hainamana (Mongolia) ai i mangumangu ai te ahua o etahi Maori. Ko etahi Maori he kiri-tea, he turehu he korako, he urukehu; ko enei nga Maori i mau tonu te pakehatanga.

Ko te mea nui hei whakamanamanatanga ma taua ma te Maori ehara i te mea ko to taua kotahitanga ko te pakeha i heke katoa mai nei tatou i Uropi engari ko te toa o taua tipuna ki te rere i te moana i runga i o ratou waka ririki i horapa ai ratou ki nga moutere huhua o te Moana-nui-a-Kiwa. O nga iwi katoa o te ao ko te Maori te iwi tino toa atu ki te rere moana. I te mea kei te awhi tonu te pakeha ki nga takutai o Uropi kei te hoehoe haere o taua tipuna i te moana nui ano he wai maori. I te tau 620 A.D. kua tae ke tetahi Maori o